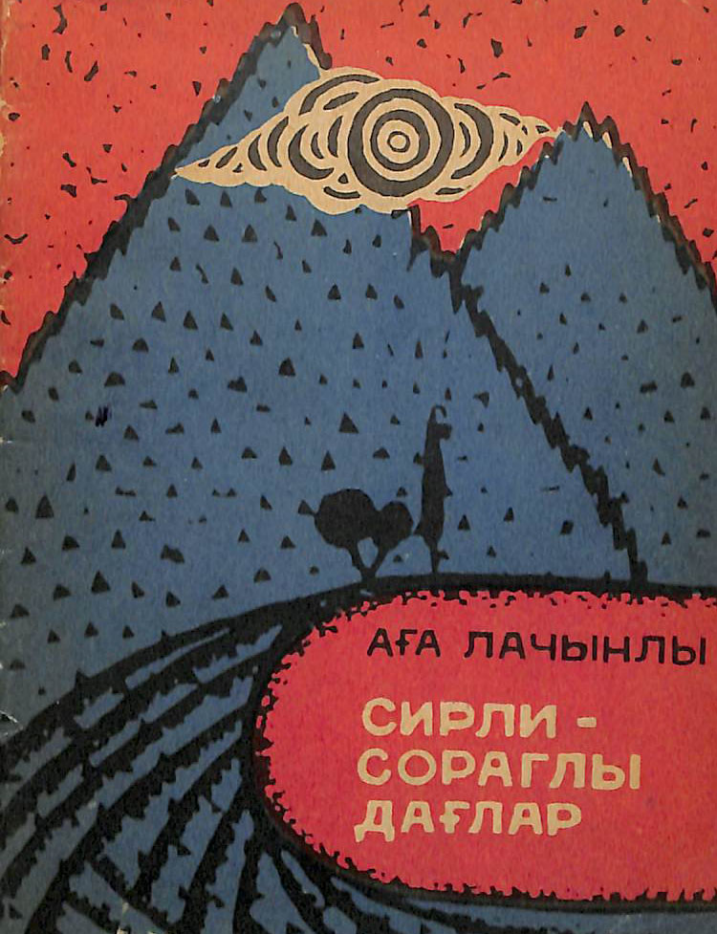

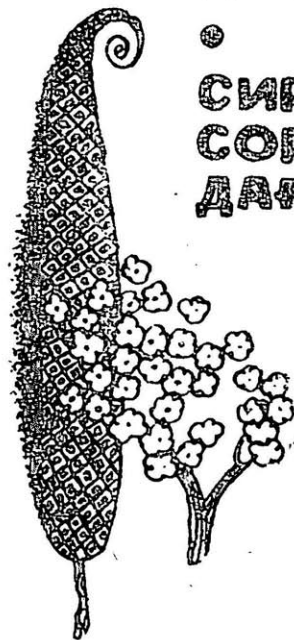
АҒА ЛАЧЫНЛЫ

СИРЛИ -
СОРАГЛЫ
ДАҒЛАР

АҒА ЛАЧЫНЛЫ

•

СИРЛИ-
СОРАГЛЫ
ДАҒЛАР

КӘНЧЛИК
БАҚЫ
1971.

M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

JARATMAГ EШГИ

Јахшы јадымдадыр, 1963-чү илде Москвада, ССРИ
Јазычылары Иттифагында учабој, гарајаныз бир эскэр
чэкипнэ-чэкипнэ мэнэ јанашды. Орду сыраларында хидмэт
едэн бу чаван мэнимлэ таныш олмаг истэдијини билдир-
ди. Сөһбөтдэн мө'лум олду ки, о, бир нечэ илдир ки,
ше'р јазыр. Бу мүддэт эрзинде «Красны воин», «Мос-
ковский комсомолец», «Молодежь Азербайджана», «Эдэ-
бијјат вэ инчэсэнэт» гээтлэринде бир нечэ ше'ри дэрч
едилмишдир. Нэмин ил М. Горки адына Москва Эдэбиј-
јат Институтунун гијабн шө'бөсинэ гəбул олунмушдур.

Мэн марагладым. Отаглардан биринэ чэкилиб онун
ше'рлэринэ гулаг асдым. Үрəји јазыб-јаратмаг ешги илэ
чырпынан бу чаванын — Ага Элгэмə оғлунун (Ага Ја-
чынлынын) ше'рлэринде мэнн севиндирэн əсас чəһəт
ахычылыг, тəбиинлик, эн үмдəси дə мисраларын арха-
сында дəјанан көзəл фикирлэр олду.

*Көјə учмалыјам сəни көрмəјə,
Јерə енмəлијам өмүр сүрмəјə.
Јүз ил ајаг үстə дурам, инан,
Бир күн бир нəфəрə севинч вермəјə.*

Бу мисралары дəјэн шаирин үрəји хырда һисслəрлə
јашаја билмəз. Бу үрəјин Вəтəй вə халг нəминə, онун
кəлəчəји вə сəадəти нəминə алышыб-јандыгы ајдындыр.

... О вахтдан једди ил кечир. Артыг, Ага Лачинлы «Үмид» вә «Сакитлик» адлы ики китаб чап елэтмишдир. Бу једди ил эрзиндә мән ону һәмишә илзәмишәм. О, ше'рдән ше'рә артыр. Чәсарәтлә дејәрдим ки, тәзәләшир. Онун мисралары чанлыдыр, долудур; буна көрә дә һәммин мисралар бизи дүшүндүрә билир. «Һазырлыг» ше'ринә диггәт јетирәк. Бу фәлсәфи ше'рдир... Һамы өләчәјини билсә дә, өлүмүн һечлик олдуғуну дујсә дә, һеч кәс өз өлүмү һаггында дүшүнмәк истәмир. Лакин хошбәхт о адамдыр ки, өлүмә һәмишә һазыр ола билсин. Шаир өлүмә һазырлығы нәдә көрүр?.. Вәтән вә халг гаршысында борч едәмәкдә... Инсан автомат дејил. О һәмишә ејин маһинны охуја билмир. О сәһв дә еләјә биләр. Лакин ағыллы адам о адамдыр ки, һәјәт јолларында бурахдығы сәһвләри гәбрә апармасын, елә һәјәтын јолларындача дүзәлдә билсин...

*«Хырда ејиблә дә алчалар инсан,
Дәнизә нејләјәр зәһәр дамласы?
Етдији кунаны гәбрә апаран
Басар гәбринә дә төһмәт дамғасы.»*

Буна көрә дә шаир өмрүн дајаначагларында дурмағы, дөнүб архаја бахмағы вә дүшүнмәји биздән тәләб едир. О бизә өмүр јолларынын долајларында, «нөгтәли веркүлләри» унутмамағы төвсијә едир:

*Нөгтә гојмасам да ишимә һәр күн
Нөгтәли веркүлү унутмамышам...*

Бу «нөгтәли веркүлләр» арасында дајаныб дүшүнәләр өлүмү, сон сәфәри дүшүнүб вә дүнјадан алныачыг, үзүр ајрылмағын зәрурәтнин дәрк едәнләрдир. Беләләри исә бу дүнјада әбәдијәтин паспортуну газанмыш адамлардыр.

*Десәләр, һазырдыр бири өлүмә,
Демәк, о лајегдир әбәдијәтә.*

Бу дүшүнчәләр тәләтүмүндә јашајан шаир бунун үчүн өзүмүзү дәрк етмәјин зәрурәтиндән бәһс ачыр. Һәгигәтдә дә беләдир: өзүнү дәрк едәнләр һәјәты вә өлүмү дәркетмишләрдир. Шаир һаггы олараг: «Биз бә'зән дә узагда јох, өзүмүздә кизләнирик...» — дејир.

Аз данышан, тәвәзәкар, сакит тәбиәтли бу чаванын гәлбиндә мәнбәји өзүнә дә мә'лум олмајан кизли бир вулкан јатыр. Сакит сәтирләрин архасында һәлә өзүнү там кестәрә билмәјән јалныз өтәри ғығылчымларла үзә чыхан бу вулканын мәнбәји нәдир? Гојунда хәзинәләр кизләдән торпаг, јенә дә торпаг! Бу чаван асфалт үстә дејил, мүнбит торпаг үстә бој атмышдыр. Торпаг исә сахталыгдан, сүн'иликдән узагдыр.

Ага јахшы мүшаһидәчидир. О, әтрафына дәриндән нүфузедичи, маһијәти көрә билән көзләрлә бахыр, тәбилији вә көзәллији көрүр, сахталыг вә сүн'илији рәдд едир. «Бағча ушаглары» ше'рини көтүрәк.

О бурда ата вә аналары ишдә олдуғуна көрә онлардан мәчбурән ајрылан, лакин һәмишә көзләри аналарыны ахтаран көрпәләри — бағча ушагларыны тәсвир едир. Бу ушаглар үчүн бағчада һәр чүр шәрант јарадылмышдыр. Көзәл ојунчаглар, әјләнчәләр, ојунлар!.. Дајә онлары вахтында једирдир, јатырдыр. Лакин онлар јухуда да доғма евләрини, ата-аналарыны көрүрләр. Ахы, ушаг тәбиәтини һеч бир чәрчивәјә, гануи-гај-даја салмаг мүмкүн дејил. Ушаг тәбиәтиндәки бу ојнаглығы, бу шылтаглығы, бу тәбилији дәриндән мүшаһидә едән шаир ше'ри белә битирир:

*Ушаг вар,
евларина
Кәләр ки, зоһаг галсын.
Кәрәк бу инсанлара
Әмәк китабчасы да
Бағчаларда јазылсын!
Бағчаларда јазылсын!*

Бәли, ушаг икән доғма ев, доғма очаг, ата-ана һәс-
рәти чәкән бу балалар һәлә бағчада икән һәјатын јо-
хушыларыны таныјырлар. Бағча онлар үчүн тәкчә әјләпчә
јох, һәм дә зәһмәтдир. Буна көрә дә онларын әмәк ста-
жы бағчалардан башлајыр.

Аға Лачынлынын дили тәбии, јығчам, садә вә сә-
лисдир. Ашағыдакы бејтә диггәт јетирәк:

*Тәһәри олсајды, о тәнһа говаг
Тәкликдән гачарды бирбаш ормана...*

Бурда «тәһәри» сөзү «имканы» мә'насында ишлән-
мишдир. Лакин «имкан» гуру сөздүр, китаб сөздүр.
Буна көрә дә шаир бу сөздән гачмышдыр.

Аға Лачынлынын ше'рләриндәки мә'на, фикир зән-
кинлији, ифадә тәрзиндәки тәбиинлик хошакәләндир.
Мән чаван шаир достума тутдугу бу јолу давам етдир-
мәсини арзу едирәм.

БӘХТИЈАР ВАҢАБЗАДӘ

Ф И К И Р

А Р З У

Мән баһар јолчусујам,
Арзулар јолчусујам...
Бағын сонракы бары
Архдакы сујла кәлир.
Хошбәхтликсә инсана
Әввәл арзујла кәлир...

Б И Р К У Н Д Э

Бир күндө нечэ јол дәјишир рузкар,
Бир күндө нечэ гэм, севинч көрүрүк!
Бир күндө адича дэнизи, көлү
Һәм һирсли көрүрүк, һәм динч көрүрүк!

Бир күндө мин иллик гэм һазырланыр,
Дүнјаја сәадәт вә'д едән чохдур!..
Бир күндө дүзәлән силаһын сајы
Бир күндө доғулан көрпәдән чохдур!

Г Ә Р И Б Л И К Г О Р Х У С У

Дағлар гәрибсәјир пајыз чағында,
Торпаг көврәлибдир, торпаг јатыбдыр.
Јоллар беш-он күнүн ајрылығындан
Паслы ғылынч кими гәмә батыбдыр.

Гүруб бәнөвшәји, әтраф бәнөјүш,
Дашлар хумарланыр чајын сәсиндән.
Күзләк чичәкләрлә башланан дөјүш
Күч алыб ғыровун буз нәфәсиндән.

Булуд чөзәләнир
бир мән әсәндә,
Сонасыз көлләр дә гәриб кимидир.
Өрүшләр сүрүсүз гәрибсәјяндә
Күнәшли күндүз дә гүруб кимидир.

Бир јарпаг бир кола илишинб галар,
Бир бөлүк думанын азмасы нечә?
Чәмән гәрибликдән вахтсыз гочалар,
Туфанын нөврағлар позмасы нечә?..

Ел-елат далынча дүшөн жалгузаг,
Бэлкэ гәрибсәјиб көчүб арана.
Тәһәри олсајды, о тәһһа говаг
Тәкликдән гачарды бирбаш ормана...

Гајада гурујуб сысга булаглар,
Гарталын димдији јумулуб, нәдир?..
Јарганлар дөшүндән су вериб ағлар,
Зирвәләр, үфүгләр гәрибликдәдир.

Кәкликлә долса да дашалты һинләр,
О јетим јувалар инчијиб, күсүб.
Дағлардан ајрылан көј көјәрчинләр
Көрәсэн һајанда гүрбәтә дүшүб?

Јенә дырманырыг дәрә јухары,
Көпүҗдән аладыр атын сағрысы.
Ахшамын бу вахты, ахар-бахары
Сусдурур анамын гәриб ағысы.

Бу ағы көр нәји кәтирир јада?..
Ајрылыг дәрдиدير үрәјимдәки!
Анам олмасајды — бөјүк дүнјада
Кимсәсиз галардым,
Гәриб олардым; —
Дағсыз гәриб олан
бир шаһинн тәки!..

БАҒЧА УШАҒЛАРЫ

Аталары ишдәдир,
Аналары ишдәдир;
Өзләри дә чалышыр,
Һәлә билмәсәләр дә
Әмәк нәдир, иш нәдир.

...Бағча чичәк ичиндә,
Бағча чәһ-чәһ ичиндә,
Бағча әтир гохулу!
Ојаглар јола бахар,
Јатанлар да дарыхар
Һеј јухулу-јухулу.

Аһ ушаглар, ушаглар!
Бири евчик бәзәјәр,
Бири бәбә гучаглар.
Бурда вахты кечирәр
Ојунлар, ојунчаглар...

Даја чалар лајланы,
Бағчада јата-јата
Доғма еви-ешији
Онлар көрәр јухуда.
Һансы дөш истәјәрсә
Боша чыхар·додағы,
Көкс өтүрәр јухуда.

Ана вар,
 онун үчүн
Гоша олар нөвбэләр.
Ушаг вар,
 атасыјла
Кечэләр кедиб-кэләр.
Ушаг вар, евләринә
Кэләр ки, гонаг галсын.

Кәрәк бу инсанлара
Әмәк китабчасы да
Бағчаларда јазылсын!
Бағчаларда јазылсын!

Һ А З Ы Р Л Ы Г

Бә'зән өлүмә дә һазыр олуруг,
Өлүмә һазырлыг һүнәр истәјир.
Инсан көзләдији сәадәт, шәнлик
Әввәл дашымаға кәдәр истәјир.

Өлүмә һазырлыг — мәним эзизим,
Јашамаг демәкдир, һәјат демәкдир.
Шитили әкмәкдир борчумуз бизим,
Фәрги јох, барыны ким дәрәчәкдир.

Хырда ејиблә дә алчалар инсан,
Дәнизә нејләјәр зәһәр дамласы?
Етдији кұнаһы гәбрә апаран
Басар гәбринә дә төһмәт дамғасы!

Өлүм һәр адамын ағлына кәлмәз,
Өлүм вар, нур сачыр зил гаранлығы.
Һәмишә өлүмә һазыр олан кәс
Һәмишә һазырдыр гәһрәманлығы!

Аһ, эчэл гәфилдән кәлдиҗи үчүн, —
Һәрдән јухума да һарам гатмышам.
Нөгтә гојмасам да ишимә һәр күн,
Нөгтәли веркүлү унутмамышам...

Өлүмә һазыр ол — фикир еләмә,
Бағлама гәлбини гара нијјәтә.
Десәләр, һазырдыр бири өлүмә,
Демәк, о лајигдир әбәдијјәтә!

Б И З

Биз бә'зән дә узагда јох,
өзүмүздә кизләнирик,
Ејибләрә көз гапајыб —
көзүмүздә кизләнирик.
Биз нәдәнсә инанмајыб күчүмүзә
Ондаң-бундан күч умуруг.
Өзкәләрдән тез умуруг,
өзүмүздән кеч умуруг.
Вахт олур ки,
кизләнирик
биз достларың арасында,
Һеч дәннз дә кизләнәрми далғасында?..
Бизимләдир гәләм, кағыз олсаң һарда.
Еһ, јанмаға нә вар ахы, мисраларда?..
Базарымыз касад дејил исте'даддан
Биз бә'зән дә исте'дадда кизләнирик.
Ичимиздә сөнән одда кизләнирик...
Чијнямиздән кәлиб кечир
әсрин бүтүн ағырлығы,

Чохларымыз пешә едиб.

фағырлығы.

Биз беләјик:

узагда јох,

өзүмүздә кизләнирик,

Ејибларә көз гапајыб

көзүмүздә кизләңирик,

Азб-123538

Ө М Р У М—Ј О Л У М

Өмрүн пилләсини енә-енә мән
Јолум зирвэләрә кедиб учалыр.
Бир көврәк севинч дә кечир гәлбимдән,
Јахшы ки, јолум јох, өмрүм гочалыр..

Јолума дејирәм: — Даһа нә гуллуг?
Дејирәм јохушдан мәни горума.
Бүтүн варлығымы, ахы бирјоллуг
Гурбан кәтирмишәм арзуларыма...

Вәтәнә дејирәм:

— Анам олсан да
Һеч заман дүшүнмә раһатлығымы.
Инан көрпәликдән ичдијим анда,
Дүшүн:

горумаға мән гадирәмми
Сәни, мәнлијими, азадлығымы?!

Дејирәм: јазығын кәлмәсин мәнә,
Кенишлэт—доланым кен дүзләрини.

Учалт дағларыны—дырманым женә,
Дэринлэт — адлајым дэнизлэрини.

Тәки сән јашајыб јолуму јашат,
Јолу олмајан кәс бач верир өмрү.
Јолу оланларла јол кедир һәјат, —
Сонра өлмәзлијә чевирир өмрү.

Ф И К И Р

Фикир бәшәр илә артыр, доғулур,
Кедирик, о исә галыр һәјатда.
Һәрәнин өз дәрди, өз фикри олур,
Дујсан, фикирлидир бу кайнат да.

Дејирәм кәнчлијим күсмәсин бары,
Мән ки, јаранмадым кеф-дамағ үчүн.
Јарандым чијницмдә гаранлыглары
Ајдын үфүгләрә чыхармағ үчүн.

Күнәши табут тәк бүрүсә өртүк,
Фикри кәлкә олуб јерә дүшмәзми?
Гырылмыш мешәјә јаралы кәтүк
Бахыб, ачы-ачы фикирләшмәзми?..

Фикирләр бә'зән дә һәкимә дөнәр —
Кимисә гуртарар чан ағрысындан.
Дүнјанын өзү дә јетимә дөнәр
Онун да фикрини чәкмәсә инсан.

Дэјишир бојалар... көрүрэм мэн дэ;
Көтүксүз мешэлэр пөһрэләмәјир.
Тәбиәт дүнјаны тәзәләјәндә
Өтән фәсилләри мәһв еләмәјир...

ТӘЗӘЛӘЈӘНДӘ

Ағачлар тумурчуг төкүб бу кечә,
Долуб будагларын бош димдикләри.
Галын гар алтында ачылан гөнчә
Нүбара јетириб сәрт кәдикләри.

Шәләдән гуртарыб дағларын чијни,
Дөвраны ахыра чатыб сојугун.
Дујуб мејданынын кичилдијини
Атындан көнүллү дүшүбдүр човгун.

Зирвәдән-зирвәјә гачан думанын
Һавадан асылы галмыш әлләри.
Нәһәнк дәнизи дә јарадан заман
Тәбиәт гурутмур хырда көлләри...

Селләр һарај салыр...
ојаныр селаб;
Тәзә әтир кәлир тәзә фәсилдән.
Гыш да ингилабдыр, јаз да ингилаб,
Бири өлдүрәндир, бири дирилдән.

Фэхри үчүн

Оғлум, мэн мүгәддәс билдим атамы,
Һәмишә атана сән һөрмәт елә!
Бәлкә һеч галмадым ағлын кәсэнә,
Дөзүб ағрылара дэҗанәт елә.

Күнәш ол — бәшәри иситмәк үчүн,
Шаһин ол—зирвәдә дөвр етмәк үчүн.
Елләрин адыны жүксәлтмәк үчүн
Бөјүк ишдән җапыш, мәнзил гәт елә.

Дүшмән тохмағыдыр оғул, ај оғлум,
А мәним ганадым, а мәним голум!
Сәһвими өјрәнмә, гурбанын олум,
Җахшы адәтимә сән адәт елә.

Мән өзүм һамыҗа ағ күн диләдим,
Сорушма, бәс кими хошбәхт еләдим?!
Мән аңчаг үмидлә баш кирәләдим,
Бачар, үмидләри һәгигәт елә...

Оғлум, бир Вәтән вар, бир дә ки, мәсләһ.
Вәтәнин борчуну верәсэн кәрәк...
Ишығын парламаз җанмаса үрәк,
Мәсләкин наминә чәсарәт елә.

Ағаҗам, атанам, кәл тут җерими,
Көрсүн нәсилләрим диләкләrimi...
Сән аллаһ, мән сәнә дедикләrimi
Сән дә өвладына нәсиһәт елә.

БИЧЭНЭК

Кэзирэм далгалы бичэнэклэри,
Бир тэрэф бичилмиш, бир тэрэф дурур.
Ягырам, түкэнмир тэр чичэклэри,
Ягымырам, онлары күнэш говурур.

Өрүшэ жарпызын этри долубдур,
Этир ганадлыдыр бурда күләклэр.
Яшыллыг ичиндэ яшыл олубдур
Чајдаг чэјирткэлэр, чыртдан бөчөклэр.

Арылар этрафда һим көзләјир, һим;
Охусам һамысы мәнэ гошулар.
Анамын никаран үрәји кими
Арамсыз титрәјир титрәгушулар...

Вэрлэр дүзүлүбдүр јан-јана, чин-чин,
Лөчөклэр вэр боју сәпилиб дән-дән.
Бирчэ бала үстә јатан билдирчин
Кечиб һәјатындан галхмыр јериндән.

Чөлләрдән шәһидлик фәрјады кәлир, —
Бичинчи бу дәрди дујајды бары!..
Санырам баһарын гычы кәсилир
Дәрјазлар јыхдыгча көврэк отлары.

Көрүрәм доғрајыб кечән дәрјазы,
Көрүрәм, сусурам. Билирәм анчаг; —
Јүз-јүз бичәнәји бичән дәрјазы
Һачанса бирчэ даш парчалајачаг...

МҮБАЛИҒӘ

Чанлара чан верән мәрд һәкимләрин
Хәстәләр янында күлүмсәр үзү —

мүбалиғәдир!

Дејинкән арвада касыб эринин
«Һәр шеј ғәјдасында олачаг» сөзү —
мүбалиғәдир!

Рүтбәси јухары алчагларын да
Мәчбурән дилләрдә кәзән адлары —
мүбалиғәдир!

Нәфиндән галмајан сәнәткарларын
Шөһрәтә сатылан исте'дадлары —
мүбалиғәдир!

Бир кечә-күндүздә дедијимизин
Бәлкә дә јарысы мүбалиғәдир!
Көнүлә көк салан илк ешгимизин
Азалан ағрысы — мүбалиғәдир!
Нечә тәләбәнин, нечә гәрибин
«Никаран олмајын, ај анам-бачым,
Галмајыб неч нәдән бир еһтијачым»

Сөzlәри јазылмыш үмидли мәктүб —
мүбалиғәдир!

Алими чаһилдән сечән олмаса,
Алыннан вәсигә, охунан мәктәб —
мүбалиғәдир!

Гәфәс бүлбүлүнүн гәмсиз нәғмәси —
мүбалиғәдир!

Бүтүн көзәлләрин назы, гәмзәси —
мүбалиғәдир!

Арабир һәјатын өзү дә елә,
Бә'зи шаирләрин сөзү дә елә —
мүбалиғәдир!

Онда арзуларын арзулары вар,
Ону тәсәллидән јаратмышыг биз.
Бә'зән тәсәллисиз јашамаг олар,
Јашаја билмәрик мүбалиғәсиз!

Сирлидир дағларын садә көркәми,
Бир күллә атылса мин ов һүркүшәр.
Нағылда көрдүјүм чин-шејтан кими
Талада чәјирткә һоппаныб-дүшәр.

Бүдрәјиб дәрәнин дибинә енсән,
Гартал чајнағында галдырар сәни.
Горхудан бүзүшүб јумаға дөнсән
Шаһинләр гыј чәкиб салдырар сәни.

Улдузлар бојланыр јаз ајазындан,
Елә бил бөчәкләр чөлдә алышыб.
Дејирәм аранын одлу ағзындан
Тәбиәт өзү дә дағлара гачыб.

Үфүгдән дәрәјә салланыр ишыг,
Кечә карваныны чәкир астадан.
Кәлир зирвәләрә башга јарашыг,
Дағлара дағ кими јарашыр инсан...

Шеһли шәфәгләрми һопуб чаныма?
Еркән ојанмағын өз ләззәти вар!
Бүрүндүм сәһәрин ағ думанына,
Дағылды фикримдән гара думанлар...

Гочалар јалларда көһлән сәјридәр.
Бурда ушаглар да гочагдыр, мәрддир.
Бәлкә дә онлары белә өјрәдән,
Бу көзәл тәбиәт, сәрт тәбиәтдир.

С Э Б Р

Сэбрэ сэадэтин ачары дејиб,
Ону дар ајагда итирмәмишәм.
Бири гәзәбини бәрк итиләјиб —
Мән дә үмидими

сэбрэ вермишэм.

Бәли, даг кимидир сәбрли инсан,
Дағлар ахытмајыр чаја сәбрини.
Бә'зән мәғлуб олуб гајыдыр туфан
Көрәндә дағларын гаја сәбрини.

Мэгсэди бэллидир пусан түфэнкин,
 Жатыр архасында инсан түфэнкин...
 Һэдэф туш дежилсэ — сусан түфэнкин
 Кэрэкдир баханлар дүжэ сәбрини...

**Бэ'зэн дэ көкүндэн гопан бир шитил
Битиб бөйрү үстэ галхыр илбэил...
Мејдандан чэкилмэк чэтин иш дејил,
Мэтин ол, салсынлар саја сәбрини.**

Тэмкинлэ парчала полад тэлэни...
Дүшмэн тэ'рифлэжэр јерсиз өлэни.
Тэбиэт јарадыб ағачдэлэни
Дидиб ағачларын оја сәбрини.

Журдуну, гэлбини саранда кэдэр,
 Сэбри ад көтүрүб өзүнэ Сабир.
 Инсанын дајагы дежилми мэкэр
 Бир арзу, бир үмид, бир дэ ки, сэбр?!

ТАРИХДЭН КЭЛЭН СЭСЛЭР

ТАРИХ

Нэр елин тарихи

онун сәсидир.

Инсанын эдилә жараныр тарих...

Санки бир эдаләт мәнкәмәсидир,

Унутмаз вурулмуш жараны тарих.

Дүнәнин бу күнә

јадашыдыр о,

Чархында фырланыр фүрсәт анлары.

Халгыны севәни чох јашадыр о,

Јашадыр мүгәддәс гәһрәманлары.

Тарих дә күлмүшдүр бојун әјәнә,

Уча зирвәләрә тез доғур күнәш.

Вәтән тарихини ләкәләјәнә

Дүшмәјир јахшылыг, дүшмәјир күзәшт.

Заманы заманла өлчүрәм, гардаш,

Јералты музејләр мәни әјләјир.

Бә'зән дә әл бојда јазылы бир даш
Бир әсрин сиррини ачыб сөјләјир.

Вахт олуб, јурдумун әзми, вугары
Хәбис үрәкләрдә дөнмүш гәзәбә.
Јерсиз көрүнсә дә сөзүн тәкрары,
Шәрәфдир, шөһрәтдир тәкрар гәләбә!..

Дејирәм:

кәрәкдир биз елә јанаг,
Јанмағы өјрәнсин биздән инсанлар.
Бу күнкү тарихи елә јарадаг,
Кәләчәк нәсилләр утанмасынлар!

ГӘБИРДӘ ГЫЛЫНЧ

Адсыз башдашыны туфанлар әйиб,
Көрәсән һәјәтдә бәс ким олмуш о?..
Еһ, бир дә кимдирсә көјдән дүшмәјиб,
Өлүбсә — демәли, доғулубмуш о.

Әдәблә-әрканла гәбрә гојулуб,
Нечә өлдүјүнү дејә билмәрәм.
Бәлкә бир ордуја сәркәрдә олуб,
Бәлкә ел јолунда чәкиб гүссә, гәм.

О бәлкә Бабәкин чәнкаваридир,
Бәлкә дәлисидир гоч Короглунун.
Һачалы фикирләр баш алыб кедир,
Сусурам өнүндә елләр оглунун.

Бәлкә Хәтаинин силаһдашыдыр,
Гаһ ичән јағылар баш әјмиш она...
Гәдим түрбәсини торпаг јашадыр,
Гәбри дә бәизәјир бир гәһрәмана.

Аһ, онун гәлбини охујурам мән,
Билирәм севмишдир гылынчы нијә;
«Азадлыг» дүшмәмиш душтаг дилиядән,
Көләлик эзабы ағырдыр дејә!

Нә көзәл тәзәддыр! Гылынчдан балынч!
Нә чәтин јоллардан кечиб бабалар!
Диндирсән һекајәт данышар гылынч,
Вәтән көчмәјибдир — көчүб бабалар..

ПАПАГ

Баба јадикары эзиз олармыш,
Музејдә сахланыр көһнә бир папаг.
Әлимдән нә кәлир?... Өтүр баһар, ғыш;
Мән ону сејр едиб сусурам анчаг,

О исә елә бил дујуб, дарыхыр,
Дүшүнсән аз дејил кәдәри, гәми.
Бәзәкли гәфәсдән бојланыб бахыр,
Бармаглыг далындан баханлар кими,

Чохдандыр үстүндән күллә совушмур.
Бабамын бир сөзү јерини алыб:
Папаг бош ғалыбса — киши чатышмыр,
Ғылынч пасланыбса — гејрәт азалыб...

...Папаг да мәнликдир кејән гочагса,
Ону ғырма дәлиб, күллә дешибдир.
Ғыврым сачағлары түкдәндир, јохса,
Бир гәлјән түстүмү һејкәлләшибдир?

Кәл чәкмә сорғуја-суала мәни,
Олуб-кечәнләри сәјмајаг бир-бир.
Чобан көрмүшәм ки, өз вәтәнини
Ғызыл тачлылардан артыг севибдир..

Јорға ат, бурма бығ, бухара папаг!
Онлар да заманын тәләби олуб.
О јосма папағлы кишиләр анчаг
Тарихә јазылан гәләбә олуб...

БЭЗЗ ГАЛАСЫ

Бэзз адында
бир галамыз олуб бизим,
О галада
мин бэламыз олуб бизим!..
О галада
гамчылара гатылмышыг!
О галада
гырылмышыг, гыталмышыг,
О галада
нэ ев-ешик, нэ вар галыб,
О галада
намы өлүб, вугар галыб..
Бэзз адында
бир јувамыз олуб бизим,
Бабэк адлы
бир бабамыз олуб бизим.
Бэзз олубдур
Бабэкимин даш гардашы,
Бэзз олубдур
Бабэкимин гоч гардашы.

Бабэк дејиб:

— Доғрансан да гыјма-гыјма,

Вэтэнини

јада вермэ, јада гыјма!..

Бир аталар мисалы да

дејиб о нэр:

Гул наггыны истэјэндэ дөјэчлэнэр...

Бэзз адында

бир галамыз олуб бизим,

Нэ гэдэр чаһ-чэлалымыз олуб бизим!

Бабэк өлүб...

Одланыбдыр

Бэзз галасы.

Бэзз олубдур

күл галасы,

көз галасы.

Бабэк өлүб!

Өлмэјибдир, өлдүрүблэр!..

О, наггымы вер!.. — дејибдир — өлдүрүблэр!

Бабэк өлүб!

Бахма ки, јад Бэззи алыб; —

Бабэк өлүб...

Нөсиллэрэ вугар галыб!..

АҒСАГГАЛ

Бизим ел-обада кишиләр вармыш,
Ганунмуш, гәрармыш сөзү онларын.
Һәр шеј мәһкәмәсиз һәлл олунармыш,
Мизан-тәрәзијиш көзү онларын.

Сәбр дәрјасыјмыш онлар маһалын,
Өлчүдән-бичидән кечәрмиш һәр иш.
Бә'зән дә һимијлә бир ағсаггалын
Сыјрылан ғылынчлар ғына кирәрмиш.

Һәлә нечә-нечә Лејли-Мәчнуну
Онларын хаһиши кама јетирмиш.
Нечә јолкәсәни, нечә гочуну
Ағсаггал ғынајыб јола кәтирмиш.

Сәбри олса да бизим бабалар
Күнләри кечмәјиб һеч гејлү-галсыз.
Елләрин бир көзәл мәсәли дә вар:
Ев башсыз галмасын, ел ағсаггалсыз!..

...Мән киши көрмүшәм дәнмәјиб һагдаң,
Бә'зән јағмаса да јолларына нур.
Бири нәф көтүрүб шејтанчылыгдан,
О бири кимәсә көрпү олубдур.

«Ағыл јашда — дејил — башдадыр» ахы,
Елә сағгалсыз да ағсаггал көрдүм.
Доғрусу, өзүм дә «ағсаггаллығы»
Өзүмдән кичикдән көрүб-көтүрдүм.

Ушағлыг чағлары... о шылтаг күнләр..
Ојунчаг үстүндә саваш кедәрди!..
«Ағсаггал» ушағлар олмәзса әкәр
Давакар ушағлар күрлүк едәрди.

Пөһрәли гочалар, мүдрик гочалар —
Рүтбәсиз, маашсыз рәһбәрләримиз;
Сизин адынызла елләр учалар,
Сиздән мүдриклији өјрәнирик биз!

Дөзүб һәр чәфаја, һәр эзйјәтә.
Инаныб севкија, сәмимијјәтә.
Зәфәр тарихини әбәдијјәтә
Мисри ғылынч илә јазан олуб о.

К О Р О Ф Л У

Азадлыг јолунда әријиб өмрү,
Позулмаз сәфләри позан олуб о.
Дүшмәнә гәләбә чалмагдан өтрү,
Бә'зән ашыг олуб, озан олуб о.

Көрүб пашаларын «мәрһәмәтинни»,
Әридиб көләлик мәшәггәтинни,
Јадларын һәдәли мәһәббәтинни
Санмајын достлауға јозан олуб о...

Сәснини гошмајыб сахта аминә,
Сатғынныг етмәјиб рүтбә наминә...
Дүшәндә дүшүбдүр елин гәминә,
Дүзләүкдә тәрәзи-мизан олуб о.

Ган соран бәјләри бәјәнмәјибдир,
Елә архаланыб, өјүнмәјибдир.
Кәнарда доланыб, дејинмәјибдир,
Мејдан ғызышанда ғызан олуб о,

КӨРҮШ

Өзүм һа дүшсәм дә гара, јағыша,
Баһардан сөйләдим јара, јолдаша...
Пүнһанча соралар — Аға даныша:
Үрәк нә дүшүнүр, додаг нә дејир!

Ај ата јурдуну јад едән оғул,
Сәнә оду сөнмүш очаг нә дејир?
Өзкә салбалајан бар ағачындан
О сыныб-салланмыш будаг нә дејир?

Гојса да камындан бәхт кендә сәни,
Достлар унутмајыр дар күндә сәни.
Узагдан кәләрәк, евиндә сәни
Тапмајыб гајыдан гонаг нә дејир?

Динлә, сәда кәлир сәһәр јелиндән,
Елини истәјән чыхмаз елиндән.
Ата мәзарындан, ана дилиндән
Аләмә јағылан сораг нә дејир?

Вә'дәсиз гочалмаз—дејәрди атам,
Доғма дијарына сығынса адам!..
Көрүшә кәлмишәм, нә гәдәр шадам!
Күлләр күлүмсүнүр, торпаг нә дејир?

●

Јенә дә јанымда әјләшиб анам,
Башлајыб гајғылы сорғу-суала.
— Нә јахшы дујмусан мән никаранам,
Нә јахшы кәлмисән, бала, ај бала.

Шүкүр, мәктәбини баша вурмусан,
О тәзә ишин дә чох мүбарәкди.
Ев-ешик гурмусан, һәјат гурмусан,
Билирәм... сизә дә көмәк кәрәкди...

Сөјлә, вәзијјәтин нечәдир бары?
Сәһәрдән һәр кәлән јүз суал вериб.
Атан сағлығында алан палтары
Көстәриб демишәм оғлум кәтириб.

Аһ! Ана өвлада гыјмаз ки, гыјмаз,
Динирәм, «чан» олур сөзү, чавабы.
Бәлкә дә о мәни данласа бир аз
Чәкмәздим бу гәдәр вичдан эзабы.

...Баһар бајрамындан ај јарым кечиб
Говурға пајымы сахлајыр јенә.
Нә вахтса элине бир алма кечиб
Ону да дүјүбдур дүјүнчәсинә.

Һәлә умачаг да умурам ондан,
Көнүлдән кечәни көздән охујур.
Гоһумлар вердији гузу јунундан
Бојалы-буталы чораб тохујур...

Горхуда биләмәиш гара гыш ону,
Ағыр чәфалара дөзмүш һәмишә.
Арзулар, үмидләр апармыш ону
Кечәләр хәјала, күндүзләр ишә.

Кәлмишәм... үрәји бир даға дөнүр,
Әлими бурахмыр элиндән анам.
Өзүнү дүшүнмүр, мәни дүшүнүр
Өмрүнү јолумда әридан анам.

Б И Л А Л Э М И

Онун эзиз хатирәсинә

Ата очагына олмусан һәмдәм,
Һәмишә евиндә-ешијиндәсән.
Мән доғма комаја гонаг кәлмишәм,
Сән онун әбәди кешиндәсән.

Сән елә әһд-илгар бағламысан ки,
Чаныны верәрсән бир һаггы-саја.
Бә'зән дә чошмусан, чағламысан ки,
Бәлкә архымызда су гурумаја...

Еј дәрдә, бәлаја дөзүмлү инсан,
Тәкчә е'тибардыр варын-јохун да.
Мәнә елә кәдир өзүнсән јанан
Көһнә бачамыздан түстү чыханда.

Өмрүндә бир хош күн көрмәдин бары,
Шәләләр дашыдын дағда, дәрәдә.
Горујуб гуруча дашы, дивары,
Гојмадын итмәјә гәбирләри дә.

Кетдик...

Бир сән галдын,
бир јохсул дәјә;

Кетдик, јурдумуза бојландыг кендән.
Дедин: о ганадлы гартал бәс нијә
Узаға учмајыр өз мәскәниндән?..
Нә дејим?..

Гәфләтдә јатмышыг һәлә,
Гајсымыш јарамы ганатдын, әми.
Сачлары — мән јурдум һәсрәти илә,
Сәнсә — чәфасыјла ағартдын, әми.

ХЫРМАН ЈЕРЛӘРИ

Жашыла бүрүнэн хырман жерлэри,
 Дэйрми-дэйрми дүзүлүб кедир.
 Онларын соврулмуш хатирэлэри
 Мэним хэјалымда, үрэйимдэдир.

Кишилэр холавар гошуб дејирди,
Эллэр јеллэнерди холавар үстә.
Арвадлар арпаны хэлбирлэјирди,
Хэлбирдән кечирди севинчимиз дә...

Гышгырыб эринчэк кэлин үстүнэ
Көрмөшөв чубуғу гылардым һәрдән.
Сычрајыб чыханда вэлин үстүнэ
Санардым дүнјаны долашырам мән.

Жадымдан чыхмајыб,

јајын күнүндә

Пенчә көлкәсиндә муркүләјирдим.

Жадымдан чыхмајыб

хырман јанында

Сүнбүл дэнлэдијим, дэн дэнлэдијим.

Талдарды нешаны өкүзлөр, кэллөр,
Хырманын багыны дырнаг дидерди.
Анчаг бир хырманын чөкдији кэдэр
Јери нечэ-нечэ гәбир јасындан,
Гәбир јарасындан хилас едәрди!...

О ағыр илләрдә дәрәҗәләр дәрман
Хеҗир-бәрәкәтли хырманлар иди.
Елләрин үмиди, елләрә һәҗан
Бизим бу һәсрәтли хырманлар иди.

**Атасыз, анасыз ушаглар варды,
Жашарды**

хырманын һимајәсиндә.

Сэрчэлэр мэрәкдә кефә бахарды,
Севинчи хырманда тапардым мән дэ...

Дэјишиб дүңянын жөнү-жөндөми,
 Жашыл чөтүрлидир хырман жерлери.
 Нәнэмин јадикар тәкнәси кими
 Чөрөк этирлидир хырман жерлери.

КЭЛМИШЭМ

*Сиздэн ажрыланда дағлар, чавандым,
Инди һүзуруна гоча кэлмишәм.*

ГАСЫМ ГАСЫМЗАДӘ

Мән дағларын көрүшүнә кэлмишәм,
Бу арзуја чырпындырдым үч илдир.
Өз чајымдыр, өз чәмәним, өз мешәм,
Анчаг бирчә вахт өзүмүн дејилдир.

Мән кәләндә ај булуддан сыјрылды,
Һәр шәфәги бәнзәтдим бир нидаја!
Дедим: — Бир дә гисмәтимсә ајрылыг,
Бу көрүшүм бурда дөнсүн видаја!

Ата јурду! Лап кечсә дә күн гара,
Мүгәддәсдир һәр қәсә өз обасы.
Баба дедим мән ағсаггал дағлара,
Дағлар олуб бабамын да бабасы.

Дағлар нечә наз-не'мәтлә долуб ки,
Гучагында инсан өмрү узана.
Чыгырлары бир бәләдчи олубдур
Дәрәләрдә чәнә дүшүб азана.

Зағаларын, каһаларын дибиндә
Бәбирләрин көзләrimi парлашан?
Гызыл, ала гајаларын дибиндә
Ајылармы, пәләнкләrimi хырлашан?

Јел вурдугча јашыл јалы сәјријәр
Көһләнбелли јамачларын, јалларын.
Көч көчәндә дашлары да әријәр
Бу елчанлы, елбәзәкли јолларын.

Изим галсын һәр кәдикдә, һәр кәздә,
Изим галса — дејирләр ки, өлмәрәм.
Мин ил јашар дағлар елә мәнсиз дә,
Мән дағларсыз бир күн дөзә билмәрәм.

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

Жаратмаг ешги. Бәхтијар Ваһабзадә 3

Фикир

Арзу	7
Бир күндә	8
Гәриблик горхусу	9
Бағча ушаглары	11
Назырлыг	13
Биз	15
Өмрүм — јолум	17
Фикир	19
Тәзәләјәндә	20
«Оғлум, мән мүгәддәс билдим атамы»	22
Бичәнәк	24
Мүбалиғә	26
«Сирлиндир дағларын садә көркәми»	28
Сәбр	30

Тарихдән кәлән сәсләр

Тарих	32
Гәбирдә гылынч	34
Папаг	36
Бәзз галасы	38
Ағсаггал	40
Короғлу	42

Көрүш

«Ај ата јурдуну јад едән оғул»	44
«Јенә дә јанымда әјләшиб анам»	46
Билал әми	48
Хырман јерләри	50
Кәлмишәм	52

Редактору *Ә. Салаһзадә*, Рәссамы *Н. Мәмәдов*, Бәдии редактору *Ј. Агајев*, Техиники редактору *Р. Әһмәдов*. Корректору *А. Бәдәлова*.

Јыгылмаға верилмиш 29 IX-1970-чи ил. Чапа имзаланмыш 28/XII-1970-чи ил. Кағыз форматы 60×90¹/₄. Чап/в. 1,75. Учот нәшр. в. 1,2. Фі 03742. Сифарыш № 811. Тиражы 8000. Гижмәти 13 гәп.

Азәрбајҹан ССР Назирләр Советинини Дөвләт Мәтбуат Комитәси.

«Кәпчлик» нәшријјаты, Бақы, Һүсү һачыјев күчәси, 4.
26-Бақы комиссары адына мәтбәә, Бақы Әли Бајрамов күчәси, 3.

Ага Лачынлы (Алиев Ага Алигама оглы)

ГОРЫ ТАИНСТВЕННЫЕ

СТИХИ

(На азербайджанском языке)

Баку—ГЯНДЖЛИК—1971

A2f-123538

13 гән.

